

Rīgā, 2021. gada 10. martā
Nr. 3.4./2021-15

Valsts kancelejai
kristine.stone@mk.gov.lv

Par grozījumiem Trauksmes celšanas likumā

Biedrība “Sabiedrība par atklātību – Delna” (turpmāk – Delna) ir saņēmusi elektroniskās saskaņošanas uzaicinājumu par precizēto likumprojektu "Grozījumi Trauksmes celšanas likumā" (VSS-654) (turpmāk – Likumprojekts), kurā lūgts sniegt viedokli par precizētiem dokumentiem, tai skaitā, vai tiek uzturēti vērā neņemtie iebildumi.

1. Viedoklis par vērā neņemtajiem iebildumiem

2020. gada 7. septembra vēstulē Valsts kancelejai Nr. 3.4./2020-33 Delna aicināja lemt par diviem papildu grozījumiem, lai pilnveidotu trauksmes cēlēju aizsardzību Latvijā:

- 1) precizēt Trauksmes celšanas likuma (turpmāk – Likums) normas par trauksmes cēlēja atbrīvošanu no juridiskās atbildības, nosakot, vai atbrīvošana no atbildības attiecas arī uz tiem gadījumiem, kad trauksmes cēlējs ir bijis pats iesaistīts kādā pārkāpuma shēmā, bet tagad vēlas par pārkāpumu ziņot un to novērst;
- 2) precizēt normas par iespēju celt trauksmi ar biedrības starpniecību, skaidrojot, vai ar šīm piešķirtajām tiesībām vērsties institūcijās “trauksmes cēlēja vārdā” ir saprotams likumisks pilnvarojums pārstāvēt trauksmes cēlēju vai domāts kāds cits pārstāvības modelis.

Atbilstoši izziņai par atzinumos sniegtajiem iebildumiem par Likumprojektu (turpmāk – Izziņa) atbildīgā ministrija Delnas minētos iebildumus noraidīja, jo:

- 1) ņemot vērā plašo termina “pārkāpums” tvērumu, kas var būt no viegla līdz sevišķi smaga pārkāpuma veidam, tad šāda regulējuma, kas paredzētu trauksmes cēlēja atbrīvošanu no atbildības par iesaistīšanos pārkāpumā, ietveršana Likumā nav atbalstāma, īpaši vērsot uzmanību, ka speciālos normatīvajos aktos likumdevējs jau atsevišķos gadījumos ir norādījis, ka pie noteiktiem apstākļiem personas var arī tikt atbrīvotas no atbildības;
- 2) Likuma 9. panta 3. punktā ir skaidri noteikts, ka biedrība un nodibinājums var vērsties iestādē (institūcijā) vai tiesā trauksmes cēlēja vārdā un aizstāvēt trauksmes

cēlēja tiesības un likumiskās intereses, savukārt kārtība, kādā var pārstāvēt personu iestādē (institūcijā) un tiesā ir noteikta attiecīgajos procesuālajos normatīvajos aktos, piemēram, Administratīvā procesa likuma 38. pantā. Līdz ar to saskaņā ar Likuma 4. panta pirmās daļas 3. punktu un 9. panta 3. punktu, biedrība var iesniegt personas parakstīto ziņojumu iestādē vai institūcijā un nepieciešamības gadījumā uz pilnvaras pamata pārstāvēt turpmākā procesā trauksmes cēlēju, lai aizstāvētu trauksmes cēlēja tiesības un likumiskās intereses.

Izvērtējot atbildīgās ministrijas sniegtos skaidrojumus par Delnas izvirzītajiem iebildumiem un iemesliem, kādēļ tie nav ņemti vērā, Delna norāda, ka tā neuztur 2020. gada 7. septembra vēstulē Valsts kancelejai Nr. 3.4./2020-33 izteikto iebildumu par trauksmes cēlēja atbrīvošanas no juridiskās atbildības precizēšanu Likumā.

Savukārt attiecībā uz Likuma 9. panta 3. punkta precizēšanu Delna uztur savu sākotnējo iebildumu, papildus lūdzot izvērtēt jautājumu par likumiskā pilnvarojuma paredzēšanu biedrībām Likumā.

Atbilstoši aktuālajai Likuma redakcijai un atbildīgās ministrijas skaidrojumam biedrība var iesniegt personas parakstīto ziņojumu iestādē vai institūcijā un nepieciešamības gadījumā uz pilnvaras pamata pārstāvēt turpmākā procesā trauksmes cēlēju. Secināms, ka biedrībai šobrīd likumā ir paredzēta starpnieka nevis pārstāvja funkcija, turklāt šādas tiesības – iesniegt personas parakstīto ziņojumu vai uz pilnvaras pamata pārstāvēt personu – piemīt jebkurai personai gan trauksmes celšanas procesā, gan ārpus tā. Līdz ar to aktuālā Likuma 9.panta 3.punkta redakcija ir neefektīva, un neparedz biedrībām nekādas papildu tiesības attiecībā uz trauksmes cēlēju aizsardzību.

Delnas ieskatā būtu efektīvi Likumā paredzēt iespēju biedrībām, kuru statūtos kā darbības virziens ir norādīta trauksmes cēlēju aizsardzība, būt pilnvarotām aizstāvēt trauksmes cēlēja ziņojuma iesniedzēja intereses iestādē un tiesā. Likuma mērķis ir veicināt, lai sabiedrības interesēs tiek celta trauksme par pārkāpumiem, un nodrošināt trauksmes celšanas mehānismu izveidi un darbību, kā arī trauksmes cēlēju pienācīgu aizsardzību. Līdz ar to Delnas ieskatā noregulējums, kurā personai būtu atvieglota iespēja personīgi nevērsties iestādē, bet tā vietā vērsties biedrībā, kas varētu nodrošināt viņa interešu un tiesību aizsardzību bez papildu pilnvarojošu dokumentu noformēšanas, varētu veicināt trauksmes celšanu un iedzīvotāju uzticību trauksmes celšanas sistēmai.

2. Viedoklis par precizētajiem dokumentiem

Iepazīstoties ar aktuālo Likumprojekta redakciju, Delna aicina pārskatīt Likumprojekta 3. un 6. punktu.

1) Likumprojekta 3.punkts cita starpā paredz izteikt Likuma 3.panta trešās daļas 4.punktu šādā redakcijā: “(3) Par trauksmes celšanu nav uzskatāma: 4) normatīvajos aktos aizliegtu ziņu izpaušana”.

Likuma 15.pants noteic, ka par trauksmes celšanu atbilstoši šā likuma prasībām, tostarp par normatīvajos aktos noteiktu tādu neizpaužamu ziņu izpaušanu, kuras nav valsts

noslēpums, trauksmes cēlējam neiestājas juridiskā atbildība, tostarp civiltiesiskā atbildība un kriminālatbildība. Izmantojot tiesību normu gramatisko iztulkošanas metodi, secināms, ka, izvēloties formulējumu “par trauksmes celšanu (...)” tostarp par normatīvajos aktos noteiktu tādu neizpaužamu ziņu izpaušanu, kuras nav valsts noslēpums” likumdevējs sākotnēji ir paredzējis iekļaut normatīvajos aktos noteiktu tādu neizpaužamu ziņu izpaušanu, kuras nav valsts noslēpums, trauksmes celšanas tvērumā. Līdz ar to Likumprojekta 3.punkts, kas noteic normatīvajos aktos aizliegtu ziņu izpaušanu kā izņēmumu no trauksmes celšanas tvēruma, ir pretrunā Likuma 15.panta gramatiskajai interpretācijai.

2) Likumprojekta 6.punkts cita starpā paredz papildināt Likuma 6.panta trešo daļu ar 3. punktu šādā redakcijā: “(3) Trauksmes cēlējs ziņojumā papildus norāda, vai: 3) vēlas saņemt apstiprinājumu par trauksmes cēlēja ziņojuma saņemšanu un lēmumu par iesnieguma atzīšanu vai neatzīšanu par trauksmes cēlēja ziņojumu”.

Attiecībā uz šo Likumprojekta punktu Delna pievienojas Tieslietu ministrijas 21.08.2020. iebildumiem (Izziņas 7.punkts) un to motivācijai, proti, atbilstoši Likumprojektam Likumā kompetentajai institūcijai ir paredzēts pienākums paziņot par ziņojuma saņemšanu un par pieņemto lēmumu. Tādējādi prasība personai norādīt ziņojumā, ka tā vēlas saņemt paziņojumu un lēmumu, vērtējama kā lieks administratīvais slogs.

No Izziņas 7.punkta konstatējams, ka, vērtējot Tieslietu ministrijas iebildumu pret Likumprojekta 6.punktu, atbildīgā ministrija skaidro, ka “šāda regulējuma ietveršana tieši mazinās administratīvo slogu gan iestādēm, gan personām, proti, ja persona jau sākotnēji šādu informāciju būs norādījusi (norādāms, ka trauksmes celšanas veidlapā tas tiks iestrādāts), tad iestādei nebūs jāsazinās ar personu un personai nebūs jāsniedz savs viedoklis par to, vai persona piekrīt informācijas publicēšanai, jo viedoklis jau sākotnēji tiks norādīts trauksmes cēlēja ziņojumā”, Delnas ieskatā ir pamatots tikai attiecībā uz Likuma 6.panta trešās daļas papildināšanu ar 4.punktu, proti, informācijas norādīšanu ziņojumā par to, vai persona atļauj publicēt informāciju par pārkapumu. Argumentācija attiecībā uz Likuma 6.panta trešās daļas papildināšanu ar 3.punktu Izziņā nav iekļauta.

Attiecībā uz Likuma 6.panta trešās daļas papildināšanu ar 3.punktu nav piemērojama tā pati argumentācija, kas uz 4.punktu, jo tas nozīmētu, ka persona nesaņem apstiprinājumu par trauksmes cēlēja ziņojuma saņemšanu un lēmumu par iesnieguma atzīšanu vai neatzīšanu par trauksmes cēlēja ziņojumu, ja vien persona ziņojumā nav *expressis verbis* iekļāvusi lūgumu saņemt minēto informāciju. Atruna par šādas atzīmes iestrādāšanu trauksmes celšanas veidlapā neizslēdz iespēju, ka persona šādu informāciju nenorādīs, jo saskaņā ar Likuma 6.panta pirmo daļu trauksmes cēlēja ziņojumu var iesniegt arī brīvā formā. Situācija, kurā persona nav norādījusi informāciju par vēlmi saņemt apstiprinājumu un lēmumu, potenciāli var radīt vēl lielāku administratīvo slogu, veicot papildu saziņu ar iesniedzēju, kā arī var mazināt personu uzticību trauksmes celšanas sistēmai, radot iespaidu par tās necaurskatāmību.

Noregulējums, kurā personai ir jāsniedz piekrišana saņemt apstiprinājumu un lēmumu, ir pretrunā Likumprojekta 7.punktam, kas cita starpā paredz Likuma 7.panta otro daļu izteikt šādā redakcijā: “(2) Šā panta pirmajā daļā minēto apstiprinājumu un lēmumu

institūcija var nesūtīt, ja trauksmes cēlējs to lūdzis vai pastāv aizdomas, ka trauksmes cēlēja identitāte tiks atklāta”, un, izmantojot tiesību normu gramatisko iztulkosanas metodi, secināms, ka minētā norma paredz personas lūgumu dokumentus nesūtīt, nevis sūtīt.

Delnas piekrīt Tieslietu ministrijas izteiktajam priekšlikumam, ka personai ar Likumprojektu ziņojumā varētu tikt paredzēta tiesiska iespēja ietvert lūgumu apstiprinājumu un lēmumu nesūtīt.

Aicinām VK izvērtēt saņemtos komentārus un nepieciešamības gadījumā organizēt papildu tikšanos visiem saskaņošanas dalībniekiem pirms projekta iesniegšanas MK.

Ar cieņu

Inese Tauriņa
Biedrības “Sabiedrība par atklātību – Delna” direktore

Dokuments ir parakstīts ar drošu elektronisko parakstu un satur laika zīmogu.

Krista Asmusa
krista.asmusa@delna.lv